

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА**

МЕТЕЛЬСЬКИЙ ІГОР ДМИТРОВИЧ

УДК 343.21

**ПРАЦІВНИК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ
ЯК УЧАСНИК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук,
професор **Житний Олександр
Олександрович**, Харківський
національний університет імені
В. Н. Каразіна, завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Марисюк Костянтин Богданович,
Національний університет
«Львівська політехніка», професор
кафедри кримінального права і
процесу Навчально-наукового
інституту права, психології та
інноваційної освіти;
кандидат юридичних наук, доцент
Васильєв Андрій Анатолійович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального
права і кримінології факультету
№ 1.

Захист відбудеться «03» липня 2020 року о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.502.01 у Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49.

Автореферат розісланий «02» червня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Нетеса

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Згідно з Конституцією України, остання є соціальною правовою державою, яка зобов'язана захищати людину, забезпечувати та поважати її права, свободи й законні інтереси. Реалізація зазначених ідей має створити надійний фундамент для побудови й розвитку в Україні громадянського суспільства. Для цього держава формує інститути, покликані забезпечувати управління соціальними процесами на власній території, охороняти найважливіші публічні й індивідуальні цінності. Помітне місце в їх системі обіймають правоохоронні органи (органи охорони правопорядку), головне завдання яких – підтримання в державі правопорядку, відновлення, у випадку його порушення, режиму законності, захист найбільш цінних об'єктів від правопорушень, їх попередження й запобігання їм.

Діяльність правоохоронних органів у цілому та їхніх працівників зокрема потребує посиленої уваги з боку держави та контролю громадянського суспільства, адже, з одного боку, цих суб'єктів наділено правами і повноваженнями, яких не мають жодні інші агенти публічної влади, й реалізація яких вимагає максимально чіткої регламентації, а з іншого – виконання покладених обов'язків здійснюється ними в обстановці перманентної соціальної напруги, конфліктів різного ступеня інтенсивності, що зумовлює специфічні умови виконання професійних і службових завдань, підвищені ризики для життя, здоров'я, тілесної недоторканності, власності, честі, гідності й інших благ, що належать правоохоронцям. Не викликає сумнівів, що задля забезпечення останнім належних умов для виконання покладених на них обов'язків й, водночас, для мінімізації правопорушень з їхнього боку потрібні ефективні превентивні й захисні правові механізми, до складу яких мають входити закони, підзаконні акти, а також правовідносини (у тому числі кримінально-правові), що виникають та реалізуються на їх основі.

Офіційна статистика свідчить, що працівники правоохоронних органів не завжди сумлінно й відповідально ставляться до виконуваних обов'язків, поважають права й реально захищають законні інтереси людини, охороняють суспільство і державу. Не є винятковими вчинення цими суб'єктами кримінальних правопорушень, що викликає значний негативний суспільний резонанс, дискредитує державу, породжує недовіру громадян до правоохоронних органів та до держави в цілому. Водночас, службовий статус правоохоронців визначає підвищену віктимогенність цих осіб, які нерідко стають потерпілими від злочинів (часто насильницьких). За офіційними статистичними даними, станом на вересень 2019 року питома вага злочинів проти осіб, які є представниками органів державної влади, місцевого

самоврядування та об'єднань громадян, становить приблизно 5 % від усіх злочинів, вчинених на території України (так, упродовж вересня 2019 року вчинено 313 злочинів, передбачених ст. 342 КК, 65 злочинів – ст. 343 КК, 7 злочинів – ст. 344 КК, 640 злочинів – ст. 345 КК, 9 злочинів – ст. 346 КК, 12 злочинів – ст. 347 КК, 40 злочинів – ст. 348 КК, 26 злочинів – ст. 350 КК, 69 злочинів – ст. 351 КК, 3 злочини – ст. 352 КК). Механізм вчинення цих злочинів має спільний чинник – присутність у контингенті суб'єктів кримінально-правових відносин, які виникають у результаті їх вчинення, такого учасника цих відносин, як правоохоронець.

Викладене вище вказує на особливий правовий статус правоохоронців, що зумовлює специфічне «дуалістичне» становище, яке вони обіймають у кримінально-правових відносинах. Зазначена обставина дозволяє припустити, що дослідження впливу цього статусу на кримінально-правові відносини за участі правоохоронців має неабияку теоретичну і практичну цінність, оскільки одержані при цьому наукові результати можуть сприяти підвищенню ефективності механізмів кримінально-правового захисту працівників правоохоронних органів від злочинних посягань, а також вдосконаленню засобів запобігання вчиненню ними злочинів та інших правопорушень.

В Україні комплексні наукові дослідження статусу працівника правоохоронного органу як учасника кримінально-правових відносин (потерпілого від злочину й суб'єкта злочину) на сьогодні не проводились. Водночас, феномен протиправної і віктимної поведінки правоохоронців, а також низка кримінально-правових та кримінологічних аспектів злочинів, вчинюваних проти цих осіб, привертала увагу багатьох вітчизняних вчених, серед яких: П. П. Андрушко, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, М. І. Бажанов, О. Ф. Бантишев, А. А. Васильєв, П. А. Воробей, Є. О. Гладкова, В. А. Горбунов, В. О. Глушков, О. М. Джужа, В. Т. Дзюба, Ю. П. Дзюба, Л. В. Дорош, С. І. Дячук, В. П. Ємельянов, А. П. Закалюк, В. А. Клименко, Д. О. Кобзін, М. Й. Коржанський, О. М. Литвинов, К. Б. Марисюк, М. І. Мельник, П. П. Михайленко, О. А. Мартиненко, О. В. Негодченко, В. І. Осадчий, В. В. Сташис, А. А. Стародубцев, В. Я. Тацій, В. О. Туляков, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, В. І. Шакун, С. С. Яценко та інші. Утім, у переважній більшості опублікованих досліджень розглядалися лише окремі аспекти зазначеної проблеми (вчинення злочинів або проти працівників правоохоронних органів, або самими цими особами). Тому потребують додаткової уваги й осмислення як уже порушені згаданими вище й іншими вченими проблеми впливу службового статусу працівника правоохоронного органу на відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені ним або проти нього, так і деякі інші, пов'язані з цим, питання, які ще не були предметом самостійних наукових розробок.

Зазначені вище обставини визначили актуальність теми дисертації, її потенційну теоретичну і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана відповідно до плану наукових робіт Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України у межах фундаментальних тем «Теоретичні питання удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування» (номер державної реєстрації 20 0112U001335) і «Проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України» (номер державної реєстрації 0117U000285).

Тема дослідження затверджена рішенням вченої ради Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол від 25 травня 2016 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертації є одержання нових наукових знань про особливості статусу працівника правоохоронного органу як одного з учасників кримінально-правових відносин (суб'єкта злочину, потерпілого від злочину), а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення кримінального законодавства і практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети поставлено і вирішено такі *завдання*:

- виявити й описати особливості виникнення кримінально-правових відносин за участю працівника правоохоронного органу;
- охарактеризувати стан регулювання кримінально-правових відносин, які виникають за участю працівника правоохоронного органу;
- встановити місце працівника правоохоронного органу в суб'єктному складі кримінально-правових відносин, визначити його потенційні кримінально-правові статуси;
- з урахуванням сучасного стану розробки проблематики потерпілого в кримінальному праві встановити особливості впливу статусу працівника правоохоронного органу на цю ознаку в складі злочину;
- дослідити склади злочинів, в яких правоохоронець виступає потерпілим, та показати особливості потерпілого від цих злочинів;
- окреслити коло осіб, посягання на яких зумовлено виконанням працівником правоохоронного органу свого службового обов'язку;
- розглянути поняття суб'єкта злочину у кримінальному праві та з'ясувати статус працівника правоохоронного органу в системі суб'єктів злочину;
- виявити особливості зв'язку статусу особи як працівника правоохоронного органу й ознак складів окремих злочинів у сфері службової діяльності та злочинів проти правосуддя;

– розкрити проблеми застосування спеціальних видів покарань до особи, засудженої за злочин, вчинений у статусі працівника правоохоронних органів;

– сформулювати та запропонувати науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення кримінального законодавства у сфері забезпечення нормальної діяльності працівників правоохоронних органів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення нормальної діяльності правоохоронних органів.

Предметом дослідження є працівник правоохоронного органу як учасник кримінально-правових відносин.

Методи дослідження. За основу при проведенні наукового дослідження було взято систему загальних та спеціальних методів пізнання. *Історико-правовий метод* було застосовано в роботі при аналізі правових актів, що у минулому тим чи іншим чином регулювали відносини за участю працівника правоохоронного органу як суб'єкта злочину чи потерпілого від нього (підрозділи 1.2, 2.1.1, 2.2.1). *Діалектичний метод* використовувався для визначення досліджуваних понять та категорій (таких, як: кримінально-правові відносини, потерпілий від злочину, суб'єкт злочину, працівник правоохоронного органу тощо) у всіх розділах дисертації. *Логіко-догматичний метод* застосовувався у всіх розділах дисертації для аналізу і тлумачення певних юридичних понять і термінів, а також при формулюванні авторських визначень юридичних понять. *Порівняльно-правовий метод* був застосований при з'ясуванні співвідношення понять «службова особа» та «представник влади», загального поняття службової особи, закріпленого у ст. 18 КК та поняття службової особи, що сформульоване у п. 1 примітки до ст. 364 КК, понять потерпілого від злочину та постраждалого і жертви, понять «близькі родичі», «члени сім'ї», «близькі особи працівника правоохоронного органу» та ін. (підрозділи 1.3, 2.1.3, 2.2.1). *Конкретно-соціологічні методи* (опитування, вивчення документів, опис, контент-аналіз та ін.) знайшли своє відображення при проведенні соціологічного опитування стосовно проблем, що виникають при дослідженні кримінально-правового статусу працівника правоохоронного органу (підрозділи 1.1, 1.2, розділ 2). *Загальнологічні методи* (аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, узагальнення) застосовувалися у всіх розділах дисертації під час здійснення аналізу нормативно-правових актів, наукових джерел, формулювання проміжних і кінцевих висновків. *Статистичні методи* (групування, класифікація, табличний метод тощо) були використані під час обробки та оцінки судових рішень щодо злочинів, вчинених за участю працівників правоохоронних органів або проти цих осіб, а також під час аналізу статистичної інформації (підрозділи 2.1, 2.2).

Нормативною базою дослідження є Конституція України, положення вітчизняного кримінального законодавства (у тому числі того, яке діяло в різні періоди існування Української держави), кримінального процесуального, адміністративного законодавства та інших нормативно-правових актів, вивчення яких було необхідним для виконання даного дослідження.

Теоретичною основою роботи є наукові праці українських та зарубіжних учених у галузі теорії держави і права, адміністративного, кримінального, кримінального процесуального права, що стосуються предмету дослідження.

Емпіричну базу дослідження складають судові рішення, що розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень (80 судових рішень (ухвал та вироків), постановлених протягом 2010–2019 рр. щодо осіб, які вчинили злочини у статусі працівника правоохоронного органу та щодо осіб, які вчинили злочини проти працівника правоохоронного органу), статистична інформація Генеральної прокуратури України.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є першим у кримінальному праві України дослідженням монографічного рівня, в якому розкриваються зв'язки між статусом особи як працівника правоохоронних органів та її місцем в кримінально-правових відносинах (як суб'єкта злочину та як потерпілого від злочину). Основні положення, які складають новизну дослідження, полягають у тому, що в ньому:

уперше:

– обґрунтовано доцільність відмови від принципу обов'язкового посилення суворості кримінально-правового впливу при вчиненні посягань, спрямованих проти діяльності правоохоронних органів та їхніх представників;

– доведено, що застосування звільнення від покарання у зв'язку із амністією до працівників правоохоронних органів, які вчинили особливо тяжкі умисні злочини проти життя, має бути винятковою практикою, а позбавлення у таких випадках засудженого права обіймати посади у правоохоронних органах має стати безстроковим (довічним);

– наведено аргументи на користь можливості визнання правоохоронного органу або його структурного (відокремленого) підрозділу акцесорним суб'єктом кримінально-правового впливу у випадках вчинення його працівником злочину від його імені (або в його інтересах);

удосконалено:

– уявлення про можливість й обмеження реалізації інституту звільнення від кримінальної відповідальності в кримінально-правових відносинах за участю працівників правоохоронних органів: а) неможливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності зв'язку із

передачею особи на поруки іншої за злочин, вчинений нею у статусі працівника правоохоронного органу; б) відсутність перешкод для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим у випадках, коли останнім виступає працівник правоохоронного органу, шкоду якому було заподіяно у зв'язку із його службовою діяльністю;

– окремі аспекти знань про кримінально-правові відносини шляхом визначення особливостей правових статусів працівників правоохоронних органів як їхніх суб'єктів (обґрунтовано відмінності між актуальним і ретроспективним правовим статусом працівника правоохоронного органу, що зумовлюють різні обсяги кримінально-правового впливу на цих осіб у випадку вчинення ними злочинів);

– аргументацію щодо відсутності належного суб'єкта в передбаченому ст. 365 КК діянні «перевищення службових повноважень», у зв'язку із чим вказівку на нього запропоновано вилучити з диспозиції цієї норми;

– теоретичні підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень, в яких потерпілим виступає працівник правоохоронного органу, а також в яких така особа виступає спеціальним суб'єктом злочину;

дістали подальшого розвитку:

– система поглядів про кримінально-правові відносини, в елементному складі яких виділено суб'єктів (зокрема, працівників правоохоронних органів) з потенційно змінним статусом;

– ідея щодо доцільності врахування при формулюванні заборонних кримінально-правових норм не лише актуального статусу суб'єкта кримінально-правових відносин як правоохоронця, але також і ретроспективного статусу особи як такої, що в минулому обіймала відповідні посади у правоохоронному органі;

– аргументи проти можливості застосування регулятивних кримінально-правових норм про необхідну оборону (ст. 36 КК) та затримання особи, яка вчинила злочин (ст. 37 КК), як про обставини, що виключають злочинність діяння, у випадках, коли об'єктом кримінально-правової оцінки є поведінка осіб, що перебувають в активному статусі правоохоронців;

– підходи до визначення кола осіб («близькі родичі», «члени сім'ї»), які можуть зазнавати шкоди від злочину у зв'язку з їхніми зв'язками із працівниками правоохоронних органів;

– оцінка каральних, запобіжних і загальнопревентивних можливостей «спеціальних покарань» як основи кримінально-правового впливу на осіб, які перебувають в актуальному або в ретроспективному статусі працівника правоохоронних органів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що отримані висновки та наукові пропозиції можуть бути використані: у

науково-дослідній діяльності – для наступних вивчень проблем захисту правоохоронців та правоохоронної діяльності від злочинів і відповідальності працівників правоохоронних органів за вчинення злочинних діянь; у *правотворчості* – при удосконаленні законодавства у сферах, що стосуються кримінально-правових відносин, службової злочинності та покарання за злочини, вчиненні спеціальними суб'єктами; у *правозастосовній сфері* – як рекомендації для правової оцінки органами Національної поліції України кримінальних правопорушень, суб'єктами яких чи потерпілими від яких є працівники правоохоронних органів (акт впровадження в діяльність Новокодацького ВП ДВП ГУНП України в Дніпропетровській області від 24 квітня 2019 року); у *навчальному процесі* – для розробки навчально-методичних матеріалів з Особливої частини кримінального права України з питань, що стосуються злочинів, де правоохоронці є потерпілими, чи суб'єктами злочинів та спецкурсів з питань кваліфікації таких злочинів (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальну діяльність юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна від 29 серпня 2019 року); у *правовиховній сфері* – в якості практичних та теоретичних рекомендацій для досягнення вищого рівня правової культури та формування професійної правосвідомості працівників правоохоронних органів.

Особистий внесок здобувача. Положення дисертації, що становлять її новизну, є результатом самостійної роботи автора. Наукові ідеї та розробки оприлюднено у наукових фахових та інших виданнях без співавторів.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертації були обговорені на засіданнях відділу дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, а також на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми кримінально-правової охорони громадської безпеки» (м. Харків, 18 трав. 2018 р.), «Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності» (м. Харків, 18–19 жовт. 2018 р.), «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (м. Київ, 7–8 груд. 2018 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 15–16 лют. 2019 р.).

Публікації. Результати дисертації викладено у десяти наукових працях, а саме: у шести наукових статтях, що опубліковані у друкованих фахових виданнях України, п'ять з яких включені до міжнародних наукометричних баз, а також у тезах чотирьох наукових доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та «круглому» столі.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що мають сімнадцять

підрозділів, висновків, списку використаних джерел (330 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок, з них основний текст – 200 сторінок, список використаних джерел – 34 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** наводяться аргументи щодо вибору теми дисертації, окреслюється її мета і завдання, обумовлюється зв'язок теми роботи із науковими планами і програмами, формулюються об'єкт, предмет та методи дослідження, підкреслюється практичне значення отриманих результатів і їх наукова новизна, надається інформація щодо структури та обсягу дисертації, апробації матеріалів дослідження та особистого внеску дисертанта.

Розділ 1 «Працівник правоохоронного органу в системі суб'єктів кримінально-правових відносин» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Загальна характеристика кримінально-правових відносин за участю працівника правоохоронного органу»* здійснено огляд основних положень теорії кримінально-правових відносин та наголошено на їхній визначальній ролі в механізмі правильної й ефективної реалізації закону про кримінальну відповідальність й вирішенні завдань кримінального права. Вказується, що вивчення та дослідження кримінально-правових відносин, у яких суб'єктом є працівник правоохоронного органу, забезпечує належне врахування особливостей службового статусу таких осіб під час створення та застосування норм кримінального права. Стверджується, що, виконуючи свої функції, кримінальне право як галузь права, з однієї сторони забезпечує цілісність інститутів, які реалізують правоохоронну функцію в державі, та водночас забезпечує дотримання режиму законності всередині цих інститутів, тобто в діяльності службових осіб, які виконують свої службові обов'язки у межах виконання правоохоронної функції. Наголошується, що до передумов утворення кримінально-правових відносин належить юридичний факт, яким зокрема, може бути: а) вчинення працівником правоохоронного органу злочину із використанням наявних службових повноважень, зловживанням ними та (або) їх перевищенням; б) вчинення щодо особи із актуальним службовим статусом працівника правоохоронного органу злочину, спрямованого на заподіяння їй особистої, майнової, моральної чи іншої шкоди, та зумовленого виконанням (в минулому, теперішньому або майбутньому часі) нею службових обов'язків.

У *підрозділі 1.2 «Нормативне регулювання кримінально-правових відносин за участю працівника правоохоронного органу»* основну увагу приділено правовим засобам регламентації правовідносин, суб'єктами яких є вказані особи. Здійснено ретроспективний огляд кримінально-правових норм,

які були чинними на території України в різні історичні періоди та регулювали кримінально-правові, одним із учасником яких були особи, які в сучасному розумінні можуть визнаватися працівниками правоохоронного органу. Визначено, що в теперішній час такі відносини врегульовані: КК України, рішеннями Конституційного Суду України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У підрозділі 1.3 «Місце працівника правоохоронного органу в структурі кримінально-правових відносин» вказується, що для визнання особи учасником кримінально-правових відносин саме як працівника правоохоронного органу, вона повинна відповідати певним ознакам: загальним (власне, кримінально-правовим) та спеціальним. Перші охоплюють встановлені кримінальним законом характеристики суб'єкта вчиненого злочину та особи, що підлягає кримінальній відповідальності, другі – характеризують статуси працівника правоохоронного органу (актуальний, який існував на час виникнення й існування кримінально-правових відносин, або ретроспективний – такий, що існував до початку виникнення таких відносин, але на час їх виникнення вже не поширюється на особу). Розкриті значення цих ознак для кваліфікації злочину як такого, що вчинений проти працівника правоохоронного органу (зокрема, це дозволяє надати адекватну кримінально-правову оцінку злочинів, вчинених проти колишніх правоохоронців).

Аргументується, що статусу особи «працівник правоохоронного органу» властива бланкетна природа, адже для наявності у структурі кримінально-правових відносин такого учасника, як правоохоронець, необхідно встановити: а) приналежність органу до числа правоохоронних та б) перебування особи у службово-трудовах відносинах із цим органом.

Стверджується, що працівник правоохоронного органу як учасник кримінально-правових відносин є агентом держави та виступає від її імені, що унеможливує його участь у кримінально-правових відносинах в зазначеному статусі поза виконанням службових повноважень.

Розділ 2 «Працівник правоохоронного органу як потерпілий від злочину та як особа, що підлягає кримінальній відповідальності» складається з двох підрозділів, які охоплюють шість пунктів.

У підрозділі 2.1 «Працівник правоохоронного органу як потерпілий від злочину» аналізується поняття та сутність інституту потерпілого від злочину, а також досліджуються особливості потерпілого у злочинах, в яких ним виступає працівник правоохоронного органу.

У пункті 2.1.1 «Загальна характеристика потерпілого в кримінальному праві України» дисертант приєднується до наукової позиції, що визнає потерпілого суб'єктом (учасником) кримінально-правових відносин, якому в складі злочину відповідає однойменна факультативна

ознака, котра характеризує об'єкт злочину. Обґрунтовується, що, заподіюючи шкоду працівникові правоохоронного органу, злочинець тим самим шкодить діяльності цього органу, якщо потерпілий виступає його представником, виконує службові обов'язки від його імені. Тому соціально негативну сутність посягань, які утворюють об'єктивну сторону у подібних злочинах, визначає «діяння, спрямоване на протидію нормальній діяльності правоохоронних органів шляхом посягання на особисті інтереси їхніх працівників». Наголошується, що ідея обов'язкового й значного посилення суворості кримінально-правової репресії за злочини, в складі яких потерпілим виступає працівник правоохоронного органу (представник державної влади), відповідає не існуючій вже моделі відносин, в якій пріоритетом правової охорони визнавались державні інтереси. У сучасних умовах вона вже не повинна з необхідністю визначати обов'язкове посилення ступеню суспільної небезпечності злочинів, які вчиняються проти правоохоронців. Підвищений ризик для життя, здоров'я, майна й інших особистих благ – складова професійної діяльності цих осіб. Вступаючи на службу, особа приймає зазначені обставини, і держава як роботодавець створює умови для компенсації їй складних і ризикованих умов виконання професійних обов'язків.

У пункті 2.1.2 «Працівник правоохоронного органу як потерпілий в складах окремих злочинів» аналізуються актуальний та ретроспективний статуси працівника правоохоронного органу. Стверджується, що при кваліфікації діяння, вчиненого проти правоохоронця, не може бути перешкодою зміна його службового статусу з актуального на ретроспективний (зміна місця роботи, припинення служби тощо).

Досліджуються окремі склади злочинів, потерпілими від яких можуть виступати працівники правоохоронних органів та пропонуються проміжні висновки, які уточнюють розуміння змісту складів окремих злочинів. Так, робиться висновок, що майно як предмет злочину, передбаченого ст. 347 КК, має не лише належати правоохоронцю, але й забезпечувати виконання працівником його службових обов'язків. Підкреслюється істотне значення наявності в суб'єктивній стороні такого виду злочинів усвідомлення винним тієї обставини, що він посягає саме на інтереси правоохоронця (на майно, яке належить саме йому, на близьких родичів саме правоохоронця тощо) як агента держави, який здійснює правоохоронну діяльність. Аналізуючи діяння, передбачене ст. 342 КК, дисертант наголошує, що саме від способу опору правоохоронцеві залежить визнання його потерпілим від цього злочину. Не у будь-якому випадку опору він зазнає шкоди (фізичної, майнової чи моральної), а отже, й не завжди стає потерпілим.

У пункті 2.1.3 «*Особи, які набувають статусу потерпілого на підставі зв'язку із працівником правоохоронного органу*» відзначається відсутність послідовної й чіткої позиції законодавця у визначенні таких осіб, які в різних нормативно-правових джерелах позначаються як «близькі родичі», «близькі», «члени сім'ї» тощо. Констатується наявне невинуватене розмаїття термінології в цій сфері. Підтримується ідея визначити на законодавчому рівні поняття родини (у т. ч. далекої та близької родини), що дозволить правильно розуміти й розмежовувати зміст вказаних понять, які позначають окрему групу потерпілих в складах досліджуваних злочинів.

У підрозділі 2.2 «*Працівник правоохоронного органу як суб'єкт злочину (особа, що підлягає кримінальній відповідальності)*» досліджуються особливості суб'єкта злочину – працівника правоохоронного органу.

Пункт 2.2.1 «*Загальна характеристика суб'єкта злочину в кримінальному праві України*» містить результати стислого аналізу поняття суб'єкта злочину в сучасному кримінальному праві, і, зокрема, суб'єкта злочину як учасника кримінально-правових відносин. Описано ознаки, які характеризують суб'єкта злочину як елемент складу злочину. Досліджуються загальний суб'єкт злочину та спеціальний суб'єкт.

У пункті 2.2.2 «*Працівник правоохоронного органу як суб'єкт у окремих складах злочинів*» розглядаються та аналізуються деякі склади злочинів, в яких суб'єктом є працівник правоохоронного органу. При цьому підкреслюється, що у контексті розгляду цього питання суб'єкт «працівник правоохоронного органу» може або поглинатися поняттям «службова особа» або ж виступати конкретно-спеціальним суб'єктом (у випадках, коли саме на нього вказано у диспозиції заборонної кримінально-правової норми як на особу, що підлягає кримінальній відповідальності). Наголошується, що необхідним елементом кваліфікації діяння за ст. 365 КК є встановлення меж компетенції правоохоронця. Наводяться аргументи на користь удосконалення зазначеної норми шляхом виключення з неї діяння «перевищення службових повноважень». Досліджуючи діяння, передбачене ст. 371 КК, дисертант стверджує, що працівник правоохоронного органу «апріорі» володіє необхідними знаннями та навичками, для визнання незаконними передбачених в зазначеній нормі дій, які полягають у порушенні норм кримінального процесуального законодавства.

У пункті 2.2.3 «*Особливості застосування покарання до особи, яка вчинила злочин у статусі працівника правоохоронного органу*» досліджуються питання покарань, що передбачені в КК за злочини, вчинені правоохоронцями. Не заперечуючи важливості загальних видів покарань, наголошується на ефективності та необхідності для виконання функцій кримінального права спеціальних покарань для працівників правоохоронних органів, адже вони більшою мірою відповідають природі злочинних посягань

правоохоронців. Критично оцінюється допустимість застосування до засуджених правоохоронців звільнення від покарання у зв'язку з амністією.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки, які забезпечують узагальнення й вирішення наукового завдання щодо особливостей впливу статусу особи як працівника правоохоронного органу на виникнення, динаміку й припинення кримінально-правових відносин:

1. Доцільно розглядати кримінально-правові відносини у вузькому й широкому значенні. У вузькому значенні вони виникають лише у випадку вчинення суб'єктом діяння, що за національним кримінальним законодавством визнається злочином. Саме у цьому типі відносин доцільно враховувати особливості статусу осіб, які є їхніми учасниками. Правовий статус працівника правоохоронного органу в таких відносинах має багатовимірний характер, адже ця особа, залежно від її попередньої поведінки, може виступати в них агентом держави, потерпілим від злочину, суб'єктом злочину. Крім того, у кримінальному праві допускається визнання не лише активного (наявного під час служби), але й ретроспективного (наявного після припинення служби) цього статусу особи. Деякі з прав та обов'язків, які визначали статус особи як працівника правоохоронного органу, можуть впливати на коло її прав і обов'язків у кримінально-правових відносинах, що виникають після закінчення службово-трудових відносин.

2. Сьогодні регулювання кримінально-правових відносин за участю працівника правоохоронного органу здійснюється нормами, закріпленими у таких джерелах, як:

а) КК України (норми його Особливої частини про відповідальність за злочини, в складах яких правоохоронець прямо (текстуально) чи приховано (з використанням понять «службова особа», «представник влади») визнається суб'єктом злочину чи потерпілим від злочину, а також норми його Загальної частини, в яких статус правоохоронця врахований як такий, що впливає на застосування заходів кримінально-правового впливу);

б) Рішення Конституційного Суду України: 1) № 10-рп/2012 від 18 квітня 2012 року у справі за конституційним зверненням громадянина Кузьменка Віталія Борисовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 364 Кримінального кодексу України (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби); 2) № 1-р/2019 від 26 лютого 2019 року у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України

щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368² Кримінального кодексу України;

в) міжнародні договори, що не встановлюють злочинність, караність чи інші кримінально-правові наслідки суспільно небезпечних діянь, але визначають види й обсяги прав людини і громадянина, котрі підлягають захисту державою, та повинні визнаватись нормами прямої дії.

3. Вчинення певного кримінально значимого діяння особою, яка перебуває в активному статусі працівника правоохоронного органу, виключає застосування деяких регулятивних кримінально-правових норм Загальної частини. До них належать норми про необхідну оборону (ст. 36 КК) та затримання особи, яка вчинила злочин (ст. 37 КК).

4. Представники держави як активного суб'єкта кримінально-правових відносин можуть бути визначені із застосуванням категорії «агент», тобто особи, яка діє за будь-чимь дорученням. Органи державної влади та кожна службова особа з числа персоналу чи керівництва цього органу – це колективні й індивідуальні агенти держави.

5. Зроблено висновок про доцільність часткової відмови від селективного підходу до визначення суб'єктного складу в правовідносинах із застосування норм розділу XIV¹ «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» та внесення правоохоронних органів як юридичних осіб до переліку таких, що можуть виступати у цьому випадку суб'єктами.

6. З урахуванням сучасного стану розробки проблематики потерпілого у кримінальному праві встановлено, що статус потерпілої особи як працівника правоохоронного органу не повинен розглядатися як головна обставина, яка з необхідністю детермінує підвищення суспільної небезпечності вчиненого злочину. Такий підхід є ідеологічним «рудиментом», що відображає ідею пріоритетного захисту держави і її агентів, які одержують підвищені соціальні гарантії.

7. Потерпілий є самостійним суб'єктом кримінально-правових відносин, який існує на одному рівні із державою та особою, яка вчинила злочин. Він має комплекс відповідних повноважень і відіграє значну роль при виникненні, розвитку та припиненні кримінально-правових відносин.

8. За результатами дослідження складів злочинів, в яких потерпілим виступає (може виступати) працівник правоохоронного органу, зроблено висновки, що при кваліфікації таких правопорушень необхідно враховувати відкриті або приховані об'єктивні чи суб'єктивні зв'язки посягання із правовим статусом особи як агента держави та його правомірною діяльністю із виконання її доручень, у зв'язку із чим доведено, що:

– майно як предмет злочину, передбаченого ст. 347 КК, має не лише належати працівникові правоохоронного органу (перебувати в його

правомірному розпорядженні), але й бути таким, що забезпечує нормальне функціонування відносин у сфері правоохоронної діяльності;

– для кваліфікації злочину за ч. 1 ст. 345 КК реальне побоювання потерпілим щодо виконання погрози має визнаватись обов'язковою ознакою складу. Якщо правоохоронець не сприймає інформацію (слова, жести, конклюдентні дії тощо), яка надходить від іншої особи, як загрозу для себе (близьких осіб), то навряд чи він змінюватиме (буде готовий змінити) під впливом цього чинника свою службову діяльність (професійну поведінку). Тому доцільно доповнити ст. 345 КК, за аналогією зі статтями про «загальні» погрози, критерієм суб'єктивного сприйняття погрози потерпілим – наявності реальних підстав побоювання щодо виконання погрози;

– при вчиненні злочину, передбаченого ст. 343 КК, вплив на працівника правоохоронного органу з метою втручання у його правомірну діяльність, здійсненим нешкідливим особисто для нього способом, виключає визнання правоохоронця потерпілим від цього злочину; у таких випадках він є «квазіпотерпілим» від злочину;

– захоплення правоохоронця як заручника задля того, щоб схилити до певних дій чи бездіяльності інші (не правоохоронні) установи, а тим більше не державні, а приватні підприємства чи громадські організації, а також зарубіжні чи міжнародні організації, є злочином проти волі особи як основного безпосереднього об'єкта і має кваліфікуватись за ст. 147 КК. У таких випадках відсутні зв'язки між основним і додатковим безпосереднім об'єктами злочину, передбаченого ст. 349 КК;

– трансформація (добровільна або вимушена зміна) статусу особи як працівника правоохоронного органу з актуального в ретроспективний не перешкоджає кваліфікації посягання на його здоров'я за ч. 2 або ч. 3 ст. 345 КК у випадках «розриву в часі» між діянням та суспільно небезпечним наслідком («відкладена» помста за вчинені у минулому дії або бездіяльність);

– оскільки опір може полягати у впливі не на людину (правоохоронця), а на предмет, необхідний цій особі для її професійної діяльності, то не всі діяння, що входять до складу передбаченого ст. 342 КК, призводять до набуття працівником правоохоронного органу статусу потерпілого у правовідносинах, породжених такими діяннями;

– хоча диспозиція ст. 347 КК прямо не називає суспільно небезпечних наслідків як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони дослідженого злочину, але вказані у ній терміни «пошкодження», «знищення» позначають одночасно і дії, і їхній наслідок. Тому цей склад злочину є матеріальним (для моменту його закінчення необхідним є настання суспільно-небезпечних наслідків).

9. Для забезпечення однозначності ідеї застосування законів про захист правоохоронної діяльності у частині гарантій невтручання в діяльність

правоохоронців через найближче коло соціальних зв'язків існує кілька шляхів: 1) визначити поняття родини, а тим самим і далекої та близької родини, що в свою чергу дозволить правильно розуміти поняття «близькі родичі» і розширити це поняття; 2) вилучити із законодавства зазначене поняття, вживаючи лише поняття «близькі особи». Більш оптимальним визнано перший варіант вирішення проблеми. Законодавцеві необхідно розрізняти розширене поняття «близькі родичі» та поняття «члени сім'ї», а отже – внести відповідні зміни у КК України, включивши у нього ці поняття.

10. Правовий статус працівника правоохоронного органу зумовлює висновок, що у випадку, коли він здійснює злочинне посягання на охоронювані законом права та інтереси у зв'язку із виконанням (із використанням) своїх службових обов'язків і повноважень, як суб'єкт злочину він наділений додатковими ознаками, які пов'язують його з проходженням служби у правоохоронному органі і виконанням його задач, що визначає його як конкретно-спеціального суб'єкта злочину. Механізм посягання на охоронювані законом об'єкти у таких злочинах відбувається «зсередини», тобто з боку учасника відповідних суспільних відносин.

11. Оцінка зв'язків між повноваженнями, що визначають конкретно-спеціального суб'єкта в складі передбаченого ст. 365 КК злочину, та формами суспільно небезпечного діяння у цьому складі дозволяють стверджувати, що: а) перевищення влади може бути здійснене лише її представником (працівником правоохоронного органу); б) при перевищенні службових повноважень службова особа реалізує інші, а не владні свої повноваження; в) працівник правоохоронного органу, який перевищив наявні у нього службові повноваження (організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські), повинен розглядатись як спеціальний суб'єкт «службова особа», адже реалізації повноважень, наданих йому для виконання правоохоронної чи правозастосовної функції, у таких випадках не вбачається. Звідси робимо висновок про доцільність вилучення із диспозиції ст. 365 КК вказівки на дії «перевищення службових повноважень».

12. Враховуючи позиції Європейського Суду з прав людини, застосування звільнення від покарання у зв'язку із амністією до працівників правоохоронних органів, які вчинили особливо тяжкі умисні злочини проти життя, має бути винятковою або навіть забороненою практикою, а позбавлення права обіймати посади у відповідних органах має стати довічним.

13. За результатами проведеного дослідження запропоновано:

– внести зміни до ч. 1 ст. 55 КК: «1. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання терміном від двох до п'яти років, як додаткове покарання – терміном від одного до трьох років, як *покарання для працівника*

правоохоронного органу за злочин, вчинений шляхом зловживання владою або службових повноважень чи їх перевищення – безстроково ...»;

– викласти диспозицію ч. 1 ст. 345 КК у такій редакції: «1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози...»;

– викласти диспозицію ст. 348 КК у такій редакції: «Діяння, спрямоване на протидію нормальній діяльності працівників правоохоронних органів чи інших суб'єктів правоохоронної діяльності (їх близьких родичів) шляхом посягання на їх життя...»;

– викласти назву і диспозицію ч. 1 ст. 365 КК у такій редакції:

«Перевищення влади працівником правоохоронного органу

1. *Перевищення влади працівником правоохоронного органу*, тобто умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, що явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб...».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Метельський І. Д. Працівник правоохоронного органу як потерпілий від злочину. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 34. С. 183–191.

2. Метельський І. Д. Особливості виникнення кримінально-правових відносин. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 5. С. 106–109.

3. Метельський І. Д. Працівник правоохоронного органу як суб'єкт зловживання владою чи службовим становищем та їх перевищення (окремі проблеми теорії і практики). *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 6 (6). С. 180–185.

4. Метельський І. Д. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як засіб запобігання злочинам працівниками правоохоронних органів (окремі проблеми використання). *Південно-український правничий часопис*. 2018. Вип. 4, Ч. 1. С. 64–67.

5. Метельський І. Д. Окремі аспекти юридичного змісту посягання, передбаченого статтею 347 КК України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 2. С. 208–211.

6. Метельський І. Д. Кримінально-правовий статус працівника правоохоронних органів України: проблеми розуміння та перспективи

вдосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 3 (24). С. 135–138.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Метельський І. Д. Характеристика майна працівника правоохоронного органу, як предмета злочину, передбаченого ст. 347 КК України. *Право як ефективний суспільний регулятор*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 26–27.

8. Метельський І. Д. Особливості мети як ознаки суб'єктивної сторони втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (стаття 343 КК України). *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7–8 грудня 2018 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 132–133.

9. Метельський І. Д. Значення та роль правоохоронних органів в контексті підвищення довіри громадян до держави. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18–19 жовтня 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 511–514.

10. Метельський І. Д. Особливості безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 345 КК України «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. *Актуальні проблеми кримінально-правової охорони громадської безпеки*: матеріали міжнар. «круглого» столу (м. Харків, 18 травня 2018 р.). Харків: Юрайт, 2018. С. 209–212.

АНОТАЦІЯ

Метельський І.Д. Працівник правоохоронного органу як учасник кримінально-правових відносин. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України. – Харків, 2020.

У дисертаційній роботі аналізується сутність кримінально-правових відносин, встановлюється місце працівника правоохоронного органу в їх суб'єктному складі. Приділяється увага поняттю потерпілого від злочину, досліджується його місце у структурі кримінально-правових відносин. Аналізуються склади злочинів, в яких правоохоронець виступає потерпілим та розглядається коло осіб, посягання на яких зумовлено

виконанням працівником правоохоронного органу своїх службових обов'язків. Аналізується поняття суб'єкта злочину та встановлюється зв'язок статусу працівник правоохоронного органу та ознак окремих злочинів у сфері службової діяльності й злочинів проти правосуддя. Досліджуються спеціальні види покарань, що можуть бути призначені працівнику правоохоронного органу.

Ключові слова: кримінально-правові відносини, суб'єкт злочину, потерпілий від злочину, службові злочини, працівник правоохоронного органу, посадова особа, близькі родичі, агенти держави.

АННОТАЦІЯ

Метельский И.Д. Сотрудник правоохранительного органа как участник уголовно-правовых отношений. – *Квалификационная научная работа на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. - Научно-исследовательский институт изучения проблем преступности имени академика В.В. Сташиса Национальной академии правовых наук Украины. – Харьков, 2020.

В диссертационной работе анализируется сущность уголовно-правовых отношений, устанавливается место сотрудника правоохранительного органа в их субъектном составе. Уделяется внимание понятию потерпевшего от преступления, исследуется его место в структуре уголовно-правовых отношений. Анализируются составы преступлений, в которых правоохранитель выступает потерпевшим и рассматривается круг лиц, посягательство на которых обусловлено выполнением сотрудником правоохранительного органа своих служебных обязанностей. Анализируется понятие субъекта преступления и устанавливается связь статуса сотрудник правоохранительного органа и признаков отдельных преступлений в сфере служебной деятельности и преступлений против правосудия. Исследуются специальные виды наказаний, которые могут быть назначены сотруднику правоохранительного органа.

Ключевые слова: уголовно-правовые отношения, субъект преступления, потерпевший от преступления, служебные преступления, сотрудник правоохранительного органа, должностное лицо, близкие родственники, агенты государства.

SUMMARY

Metelsky I. D. A law enforcement officer as a participant in criminal relations. - *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

Dissertation for obtaining the PhD of Law on specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal and Executive Law. – Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems National Ukrainian Academy of Law Sciences. – Kharkiv, 2020.

The thesis deals with the concept of criminal law relations and the development of ideas about their essence. The essence and elements of criminal relations are analyzed. The types of criminal relations are also considered and the concept of criminal relations is understood, which means the norms of criminal law regulated by the social relations that arise between the person who committed the criminal offense or other socially dangerous act provided for by the criminal law, and the state in the name of the person in question. its bodies (agents), regarding the application or refusal to apply to a person criminal law influence. The issues of origin, time of existence and termination of such criminal relations with the participation of a law enforcement officer are investigated and the state of regulation of such relations in the historical dimension is analyzed, namely, some normative acts that regulate such relations at different times are considered.

The place of a law enforcement officer in the subjective structure of criminal relations was determined, and his potential criminal legal statuses identified (the victim of the crime and the person who committed the crime). The essence of the concept of “law enforcement officer” is analyzed and the opinion is expressed that it should not be considered as an independent, autonomous subject of criminal legal relations, since it is in a hierarchical subordination subordination to others (state, authority) of their subjects. When engaging in public relations outside such subordinate relationships, a person is not considered to be a representative of an “active” criminal subject. It also substantiates the possibility of a criminal subject being recognized as an accessory entity - a law enforcement agency or its structural (separate) unit, in cases where a worker commits a crime on her behalf (or in her interest).

The concept of the victim of the crime is analyzed, its features are determined. The place of the victim in the structure of the criminal-law relations, as well as its significance and role in the crime are determined. The composition of crimes in which the law enforcement officer acts as a victim is studied and the features of the victim of these crimes are analyzed. A circle of persons has been identified, whose assault is caused by a law enforcement officer performing his / her duty. Taking into account the current state of development of the problem of the victim in the criminal law, regularities of influence of the status of a law enforcement officer on this feature in the crime are established.

The concept of the subject of the crime (the person who committed the crime), its features and place in the criminal law of Ukraine are analyzed. The features of such a crime subject as a law enforcement officer are also identified. The peculiarities of the relationship between the status of a person as a law enforcement officer and the characteristics of individual offenses in the field of professional activity and crimes against justice are revealed.

The concept of punishment as well as the peculiarities of its purpose are investigated. There are penalties that can be conditionally attributed to special and that can be applied to law enforcement officials, among which we mentioned the deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities and deprivation of military, special rank, rank, rank or qualification class. The problems of applying special types of punishment to a person convicted of a crime committed in connection with the status of a law enforcement officer were assessed. Scientific and substantiated recommendations on criminal legislation in the field of ensuring the normal activity of law enforcement agencies have been formulated and proposed.

Keywords: criminal-law relations, subject of crime, victim of crime, official crime, official, law enforcement officer, law enforcement, law enforcement, official, close relatives, agents of the state.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук
Новікова К. А.

Підписано до друку 01.06.2020 р. Формат 60х90/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Надруковано на різнографі.
Умов. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 01-06/20

ФОП Кулик В.В.
Виписка з ЄДРПОУ 2943402312 від 10.01.2018р.
вул. Шашкевича, 5, м. Тернопіль.
Тел. (098) 826-00-04, (066) 479-00-01.